

194 . Târgoviște | Județ: Dâmbovița | Punct: Biserica Roșie | Anul: 2005

Anul: 2005

Cod RAN: 65351.10

Perioade: Evul Mediu

Epoci: Evul Mediu

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Denis Căprăroiu, Petru Virgil Diaconescu, Ionuț Iurea, Mircea D. Matei, Gheorghe Olteanu, Florin Petrică

Instituții: Universitatea "Valahia", Târgoviște, Complexul Național Muzeal "Curtea Domnească", Târgoviște, Instiuție Nedefinită, Universitatea "Valahia", Târgoviște, Complexul Național Muzeal "Curtea Domnească", Târgoviște, Instiuție Nedefinită

Raport

Punctul Biserica Roșie este situat în partea de SE a vetrei orașului medieval Târgoviște, pe Calea Domnească, nr. 261, la intersecția străzilor Calea Domnească și Nicolae Radian.

Aici au fost efectuate săpături arheologice în anii 1960-1962 de către Radu Gioglovan. Din păcate nu s-a păstrat nici un fel de informație scrisă (documentație de șantier, planuri, planșe, notițe etc.) ci numai informații verbale (lacunare și subiective) despre materialele arheologice, rezultatele descoperirilor și amplasarea secțiunilor.

În momentul începerii campaniei de săpături, despre monument se cunoșteau următoarele date:

- biserică de tip sală, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, cunoscută până târziu sub numele de Biserica Roșie, datorită culorii sale (fațadă alcătuită din cărămizi aparente) a fost ridicată în prima jumătate a sec. XVI, în partea de S a orașului medieval, pe Calea Domnească, fosta Uliță Mare.

- monumentul a fost înălțat ca paraclis al curții medievale a lui Coadă Vornicul, între 1542-1545, când ctitorul este menționat în documente ca fiind mare vornic.

- până în cea de-a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, nu avem alte date despre lăcaș decât știrile referitoare la reparații minore făcute în timpul domniilor lui Matei Basarab și Constantin Brâncoveanu.

- în martie 1768, biserica devine metoh al Mănăstirii Dealu, potrivit zapisului lui Scarlat Drugănescu, descendent la familiei ctitorului.

- pisania târzie (din anul 1828), menționează că biserica era netencuită, cu tâmpla de lemn distrusă și „în stare proastă”, a fost acoperită cu tencuială și zugrăvită” de iznoavă adăugându-i-se un mic pridvor”.

- monumentul, ajuns până în perioada interbelică neschimbat de reparații sau adăugiri importante care să-i modifice aspectul inițial, a fost demolat în anul 1924, ca urmare a unei hotărâri a administrației de atunci a orașului.

- într-o fotografie a lăcașului de dinainte de demolare, monumentul apare cu planul de formă dreptunghiulară, fără abside laterale, având un turn clopotniță aflat pe pronaos și fațade lipsite de orice decorație.

Obiectivele urmărite de colectiv, în cea mai mare parte atinse, au fost următoarele: poziționarea precisă a monumentului în cadrul suprafeței de teren destinată cercetării - dimensiuni, orientare, plan, particularități etc., precizarea raporturilor cronologice și stratigrafice asupra evoluției în timp și spațiu a lăcașului- etape de construcție, refacere, adăugiri reamenajări sau demolare, identificarea și studierea altor structuri sau complexe de locuire, anterioare bisericii, poziționarea exactă a vechilor secțiuni efectuate în anii 60 de către Radu Gioglovan, studierea necropolei din vecinătatea bisericii, specializare și formare profesională a

studentilor .

Din vara anului 2003, au fost reluate săpăturile arheologice, pe baza colaborării dintre CNMCD Târgoviște și UV Târgoviște, Facultatea de Științe Umaniste. În perioada cuprinsă între 03.07.2003-15.08.2003 s-a desfășurat prima campanie de cercetare arheologică sistematică care a constatat în trasarea și epuizarea a două secțiuni (SI - 20 x 1,50 m și SII - 18 x 1,50 m).

În cea de-a doua campanie, cercetarea arheologică s-a desfășurat între 02.07.2004 și 17.08.2004, a fost finanțată de către CNMCD Târgoviște și s-a efectuat cu ajutorul studenților din cadrul Facultății de Științe Umaniste, specializările istorie-arheologie și istorie-geografie. În această campanie au fost trasate și epuizate două secțiuni, după cum urmează:

- SIII - poziționată perpendicular pe Calea Domnească și paralel cu S II (2003), cu lungimea de 19 m și lățimea de 1,5 m. Adâncimea minimă de săpare este de -1,80 m, iar cea maximă de -2,10 m. Suprafața totală excavată este de 28 m².

- SIV - poziționată perpendicular pe capătul de N al SII (2004), paralel cu Calea Domnească, cu lungimea de 10 m și lățimea de 1,5 m. Adâncimea minimă de săpare este de -1,90 m iar cea maximă de -2,30 m. Suprafața totală excavată este de 15 m².

Din datele obținute până în acel moment (atât din prima cât și din cea de-a doua campanie) se confirmă momentul constructiv, în prima jumătate a sec. XVI, a unei biserici de tip navă, căreia i se va adăuga ulterior un turn pe latura de N a pronaosului care adăpostește scara de acces la turnul clopotniță (cel mai probabil în timpul lui Matei Basarab când se va generaliza acest element arhitectonic) și care nu a fost construit odată cu biserica cum s-a crezut până acum.

Biserica este ridicată pe o fundație masivă de piatră și cărămidă sfărâmată, talpa acesteia plasându-se la -1,10 m de la baza elevației și iese la exterior cu 0,05 - 0,15 m, pe când turnul este construit pe o fundație de piatră cu talpa situată la -0,80 m de la baza elevației.

În exteriorul monumentului, observațiile stratigrafice au fost mult îngreunate de dese înmormântări și reînsemnări sau de bulversările determinate de demolarea prin dinamitare a monumentului și a tranșeelor săpate între 1942-1943.

Pentru interior situația este total diferită, pe o porțiune cuprinsă între C8 și C16 (SII-2004) a fost surprinsă o succesiune de pavaie (4) și momente de refacere (3) marcate prin depuneri de moloz, mortar și fragmente de frescă, cu grosimi variabile (între 0,5 și 10 cm) care suprapun nivelul de construcție a bisericii de zid, marcat stratigrafic printr-o lentilă de mortar, de 0,5 - 3 cm grosime, prezent pe întregul segment mai sus menționat.

Sub nivelul de construcție al bisericii de zid, au fost surprinse două nivelări cu pigmenți de var și cărbune, relativ bogate în materiale ceramice fragmentare.

În SIII (2004), aceste nivelări suprapun resturile carbonizate ale unei biserici din lemn, de dimensiuni modeste, ridicată pe o platformă de bolovani. Trebuie menționat că din biserica de lemn a ieșit la iveală doar colțul de NV (cea mai mare parte a laturii de V și o parte a laturii de N).

Observațiile stratigrafice conduc la ipoteza potrivit căreia biserica de lemn are două faze sau momente de funcționare.

În interiorul bisericii din lemn au fost descoperite patru morminte, cu un inventar foarte valoros. Mormintele aparțin primului moment sau primei faze de funcționare. Pe baza materialului ceramic și a obiectelor de podoabă provenite din inventarul mormintelor, putem plasa monumentul în sec. XIV-XV. Dacă pentru faza de început (realizare) a bisericii de lemn avem anumite rezerve (până la prelucrarea totală a datelor obținute) pentru faza finală putem afirma că lăcașul de lemn încetează să existe cu puțin timp înainte de construcția bisericii din zid (1542-1545).

Din necropolă au fost cercetate 30 de morminte (10 morminte - SIV și 20 morminte - SIII) aparținând bisericii de zid și 4 morminte aparținând bisericii din lemn (2 morminte în SIII și 2 morminte în SIV).

Materialul ceramic, în cea mai mare parte, bulversat datorită deselor înmormântări este prezent în

---

număr foarte mare dar și foarte fragmentat, corespunde din punct de vedere tipologic, intervalului cuprins între sec. XIV-XVIII.

Inventarul arheologic este completat cu obiecte de podoabă (inele, cercei, ace de păr etc.) și monede, aflate în plin proces de conservare , restaurare și inventariere urmând să fie valorificat atât științific dar și expozițional.

Ultima campanie de cercetare arheologică a fost efectuată în perioada aprilie-mai 2005. A fost trasată și epuizată o singură suprafață, denumită de noi S5, de forma unui pătrat cu latura de 6 m. Adâncimea maximă de săpare fiind de -2 m iar cea minimă de -1 m.

În această campanie a fost cercetată cea mai mare parte a bisericii de lemn descoperită în campania precedentă, biserică existentă sub cea de zid ridicată de Coadă Vornicul. Pe baza inventarului mormintelor descoperite (4 în campania a II-a și 3 a III-a) în interiorul bisericii de lemn (care aparțin primei faze de funcționare a lăcașului) putem data biserica de lemn ca aparținând intervalului cuprins între sec. XV-XVI.

Cercetarea monumentului nu este încă încheiată, dorim să desfășurăm în 2006 o altă campanie de cercetare, în urma căreia să definitivăm raportul de cercetare pentru publicare. Până atunci datele expuse aici, au un caracter provizoriu.

Menționăm că cel mai târziu pentru începutul sec. XV cercetarea arheologică la Târgoviște oferă al șaptelea exemplu.

Chiar dacă materialele arheologice (monede, inele) încă nu au fost cu precizie datate sau încadrate cronologic, considerăm că cercetările viitoare vor evidenția una din cele mai vechi biserici din lemn cercetate în teritoriul orașului.

Documentația de șantier și materialul arheologic rezultat în urma cercetărilor au fost depuse la CNMCD Târgoviște.

Consider că cercetarea fenomenului urbanismului medieval, prin investigarea exhaustivă a acestui monument, va aduce precizări absolut necesare într-un domeniu în care arheologia nu și-a spus încă cuvântul și anume al arhitecturii de lemn care până spre mijlocul sec. XVI, atât pentru mediul rural dar chiar și pentru mediul orășenesc a fost preponderentă, fără a diminua cu nimic din prestigiul economic, politic sau administrativ al respectivei localități. [Gheorghe Olteanu]

Note

- 1. CCA 2004, pag. 340, nr. 193.

Informații suplimentare online

[Raportul 3525 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapservet Cimec.ro](#)